

« VREEMDE VOGELS AAN ZEE »

Zilvermeeuwen, dwergmeeuwen, scholeksters, wulpen, bontbekplevieren, kanootstrandlopers, grote jagers, noordse pijlstormvogels, jan van genten, aalscholvers, alken, zeezoeten, rotganzen, middelste zaagbekken, smienten enz... Dat zijn er nog maar een aantal uit het grote soortenassortiment dat ieder jaar opnieuw in lente en herfst aan onze kust voorbijtrekt. Onopgemerkt voor de meesten van ons, doch niet voor de echte vogelkenners. Want die weten er « bijna » alles van.

Het gaat hier om vogels uit de toendra's en dichte naaldwouden, van Siberie, broedvogels van noordelijke kusten en van Zweedse meren van IJslandse berggebieden en Schotse rotskusten van Deense wadden, Noordduitse polders enz...

In het voorjaar trekken ze naar het noorden, in het najaar naar het zuiden. Soms zijn het er maar een paar van één bepaalde soort zoals de grauwe franjepoot of het stormvogeltje maar soms trekken ze ook door in massale aantallen zoals de Kievitten en de rosse grutto's. Bepaalde soorten vrij opvallend en andere juist heel geheimzinnig. Een boeiend gebeuren waarin onze kust een heel erg belangrijke rol speelt. Een gebeuren waarover veel bekend is maar lang niet alles. Want tot voor kort was er over zeetrek vlak voor onze kust nauwelijks iets geweten.

Een goede vijftien jaar terug is daar verandering in gekomen. Amateur ornitologen zijn van dan af steeds intenser en met steeds sterkere verrekijkers het zeeoppervlak beginnen afspeuren langsheen onze kust. Het bleek echt pionierswerk. Enorm veel tijd vergend maar de resultaten waren fantastisch. Zo fantastisch zelfs dat het Oostends team van zeevaarders zich een computer diende aan te schaffen teneinde alle gegevens die voortdurend bleven binnenstromen te kunnen verwerken. Met veel zijn ze niet. Maar voor dit jaar komen ze toch al aan zo'n 1200 uur waarnemen. En dat is niet niks. Dat betekent immers dat er elke dag gedurende gemiddeld drie uur door één waarnemer observaties worden verricht vanaf het oosterstaketsel te Oostende. Dit meestal in de voormiddag en bij alle weersomstandigheden.

In toenemende mate werken ze ook samen met buitenlandse vogelkenners. Bijvoorbeeld met de Nederlanders die al een stuk verder staan met hun observatiewerk en met de Britten die er zelfs niet voor terugdeinzen om radarwaarnemingen te verrichten. Maar ook met Frankrijk, Denemarken, Duitsland en Zweden wordt regelmatig overleg gepleegd of

worden er vaste teldagen afgesproken.

10 beaufort en dan?

In zware groene parka's gehuld en turend door hun kanonnen van verrekijkers lijken het figuren uit een recente spionagefilm. «..... escape from the high north».

Net zoals je van een bergbeklimmer of een solozeiler bezwaarlijk kunt stellen dat hij een hobby- beoefent kun je dat van een amateur ornitoloog. Het heeft meer weg van een passie. Een ultieme drang naar vrijheid en ruimte.

Onrust en opwinding typeren hun gedrag op dagen dat er veel doortrek is of op momenten dat ze een zeldzame vogel in het vizier krijgen. Geduld, literatuurkennis en een goed waarnemingsvermogen zijn naast een flinke dosis zelfdiscipline zowat de voornaamste kenmerken van deze vogelkenners. Met hen brachten we een voormiddag door op het oosterstaketsel te Oostende. En die plaats is voor wat onze kust betreft het voornaamste observatiepunt geworden.

«De stormwind was in de loop van de vorige dag van zuidwest naar noordwest gewenteld. Onafgebroken beukten de golven tegen de houten balken van het staketsel. Immens grote stapelwolken met scherpe rozige raden dreven vanuit zee het land binnen.

Van toen het nog donker was zijn ze hierheen gekomen. Zonder afspraak maar met die noordwestenwind wel wetende dat het de moeite zou zijn. En dat is het. Er is immers volop trek van jagers, jan van genten, aalscholvers, dwergmeeuwen, stern en ook noordse pijlstorm-

vogels. En over die noordse pijlstormvogels misschien even iets meer.

Tot zo'n twintig jaar terug was dit voor ons land een nog haast onbekende vogelsoort. De eerste waarnemingen van grotere aantallen zorgden dan ook voor de nodige beroering in de middens van gevestigde salonornitologen. Temeer daar het aantal waargenomen vogels tijdens één van die septembermaanden in de zestiger jaren heel hoog lag. Tegenwoordig en dit dank zij de vele uren intense vogelwaarnemingen op zee weet men dat de noordse pijlstormvogel een gewone doortrekker is langsheen onze Belgische kust. Het aantal waargenomen vogels is klein en dat zal allicht ook altijd zo blijven. De noordse pijlstormvogel is nu eenmaal een echte zeevogel. Zijn verschijning vlak voor onze kust hangt nauw samen met de daartoe gunstige weersomstandigheden. En met «gunstig» bedoelen we in dat geval aanhoudende noordwestenwind. De noordse pijlstormvogel is een broedvogel van vooral onbewoonde rotseilandjes rond de Britse kust. De vogel komt enkel aan land om te broeden en brengt de rest van zijn dagen door al zwerfend over zeeën en oceanen. De noordse pijlstormvogel is een soort die ook zeer grote afstanden kan afleggen in korte tijdspanne. En dan bedoelen we niet honderd kilometer, maar wel een paar duizend en meer.

Wanneer we het staketsel verlaten, goed uitgewaaid maar bijzonder geintrigeerd door alles wat we die voormiddag zagen en hoorden trekt een prachtige velduil laag over onze hoofden in de richting van het Oostends stadscentrum.

Niet alleen waarnemers uit de kuststreek komen hier de zaterdag en zondag hun

bivak opslaan. Ze komen werkelijk vanuit alle hoeken van het land. Zelfs vanuit het verre Hasselt en Luik. Want ook voor wat vogels betreft is de kust het uitgelezen terrein voor fijnproevers. Tijdens de laatste dagen van de maand september van dit jaar werd er nog een uiterst zeldzame «stellers eidereend» waargenomen vanaf dat oosterstaketsel te Oostende. En dat is een vogel die normaal de winter doorbrengt aan de rand van het pakijns in de koude poolzee ten noorden van Skandinavie en Siberie. Of dat een voorbode was van een strenge winter?

Het werd heel koud

De eerste keer dat we echt samen met hen optrokken was in de laatste koude winter die we kenden. Deze van 1978-'79. Op een rustige decemberdag tussen Kerstdag en Nieuwjaar in stonden we wat te praten op de smalle dijkstrook aan het oosterstaketsel. Er zat weinig in de streek behoudens een parel- en roodkeelduiker op de Spuikom te Oostende. 's Middags kwam Paul Lingier bij ons staan en die vertelde dat het echt aan het winteren was in het noorden van Europa. Maar er was meer. Een schip van de firma waar hij werkte had een zware sneeuwstorm gesignaleerd over het Skagerrak en de weersvoorspellers vreesden dan ook

dat de koude ook onze streken zou bereiken. Niets liet zulks op dat moment vermoeden. Het weer was aan de kust zacht voor de tijd van het jaar. Op het middaguur stond het kwik immers op + 11°. Niettemin maakte zich weer die vreemde onrust van hen meester.

En ze hadden gelijk. Want reeds de volgende dag daalde de temperatuur. In de loop van de voormiddag viel er uit een kille lucht wat natte sneeuw bij temperaturen van amper + 2°. Het zicht op zee was slecht en ook de vogels leken zich voor te bereiden op barre tijden.

Toen we 's avonds nog even langs de dijk wandelden was het effenaf ijskoud. Het vroom dat het kraakte. Tegen 23.00 uur vielen de eerste sneeuwvlokken, de wind waaide stormachtig uit de noordoosthoek. Alle vissersvaartuigen van de Oostendse vloot lagen veilig in de haven. De nacht was afgezien van de wind opvallend stil.

Wanneer we de volgende ochtend wakker werden was het echt winter geworden. «Er ligt een pak sneeuw zoals we nooit voorheen zagen en de temperatuur bedraagt maar eventjes -11°. Rijden met de auto is nauwelijks te doen. Zelfs de autosnelweg Brussel-Oostende blijft onberijdbaar. Er worden bulldozers ingezet doch die kunnen het nauwelijks aan. Het is bijna hopeloos. Maar het was één van die zeldzaam prachtige momenten voor de natuurliefhebbers.

Bijna de hele dag vlogen hele groepen «vriezeganzen» naar het zuiden. En dat was nog maar een begin. Want wekenlang zouden ze in onze polders blijven rondzwerven. Kolganzen, rietganzen, maar ook rotganzen en brandganzen. Over zee trokken hele slierten grote zaagbekken, nonnetjes, bergeenden, smienten, pijlstaarten, kuifeenden enz... naar het warmere zuiden. Het werd een winter zonder weerga.

Dramatisch koud met veel sneeuw, maar ook enig mooi en boeiend. Ornitoloog worden is een keuze maken in het leven. Vandaar dat men het bezwaarlijk een hobby kan noemen. Een hele levensfilosofie gaat er echter schuil. We danken Paul Lingier voor de vele uren interessante kijkgenot.

C.W.

Foto's Roland Francois.

